

BANKALARIN KREDİ KARTI PUAN UYGULAMALARI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

İsmail BEKÇİ^(*)
Ömer TEKŞEN^(**)

Özet: Bankalar, müşterilerine daha iyi kredi kartı hizmeti sunabilmek için puan, ikramiye, prim, hediye vb. adlarla bir takım puan uygulamaları sunmaktadırlar. Uygulamada kullanılan bu puanların hem bankalar, hem de ticari işletmeler açısından muhasebeleştirilmesi de önem arz etmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de kredi kartı ile ilgili puan uygulamalarının muhasebeleştirilmesinde bazı belirsizliklerin olduğu da görülmektedir.

Muhasebenin sosyal sorumluluk kavramı gereği, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında, belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gerektiğinden, kredi kartı puan uygulamalarının muhasebe kayıtlarına alınmasıyla mali tabloların gerçeğe uygun bilgi sunması sağlanacak olacaktır.

Bu çalışmada, işletmelerin kredi kartları ile kazanmış oldukları puanlar ve bu puanların kullanımlarının, hem işletmeler hem de bankalar açısından nasıl muhasebeleştirileceği konusu incelenmiştir. İşletmelere yön vereceği düşünülerek kredi kartı kullanılarak yapılan harcamalar örnek verilerek değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kredi Kartı, Puan, Puan Muhasebeleştirilmesi

IMPLEMENTATION OF BANKS' CREDIT CARD POINT REWARD AND ITS ACCOUNTING RECORD

Abstract: Banks present some kinds of advantages to customers like premium, bonus points, gifts etc. in order to offer better credit card services. From accounting view, these bonus points used in practice have important consequences for both banks and commercial enterprises. Hence, in Turkey, there is uncertainty on entering sth in the accounts for bonus points related to credit cards.

Due to social concepts of accounting, it is required that not only benefits of specific people or groups but benefits of whole society must be considered for applications in accounting, and arrangement and representing the financial tables. Information generating procedure requires realistic, unbiased, and sincere approach, therefore, taking into account of credit card bonuses in accounting process will provide more reliable results from financial tables

In this study, accounting approaches for both banks and commercial enterprises related to bonus points earned from credit cards are investigated. Examples from real expenditures using credit cards are analyzed in order to guide commercial enterprises.

Key Words: Credit Card, Bonus Point, Bonus Point Accounting

^(*)Doç.Dr. İsmail BEKÇİ, Süleyman Demirel Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme Bölümü

^(**)Yrd.Doç.Dr. Ömer TEKŞEN, Mehmet Akif Ersoy üniversitesi, Burdur MYO

I. Giriş

Ülkelerarası dolaşım ve buna bağlı olarak tüketimin hızla artması ile para ve mevcut diğer ödeme sistemlerinin ihtiyaçlara karşılık verememesi sonucu başka araçlara gereksinim duyulmuştur. Ayrıca ülkelerin ortak bir para biriminin olmaması, para değerlerinin farklılık göstermesi ve bunun yanı sıra nakit taşıma riskine karşı dünyanın her yerinde mal ve hizmet alımında kullanılabilecek, nakit gereksinimini karşılayabilecek bir ödeme aracına ihtiyaç duyulmuştur.

Mevcut ödeme sistemlerinin ihtiyaçlara tam olarak karşılık verememesi sonucu ilk defa 19. yüzyılın sonlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde yeni bir ödeme aracı olarak kredi kartı karşımıza çıkmıştır. İlk aşamada dar bir kullanım alanına sahip olan kredi kartları, günümüzde teknolojik yeniliklerin de yardımıyla bankacılık ve bireysel ticaretin en önemli unsuru haline gelmiştir.

Kredi kartları ilk olarak turizm sektöründe kullanılmaya başlanmıştır. Daha sonra bireysel bankacılık yoluyla kâr marjını artırmak isteyen bankalar, bu ödeme aracını keşfetmiş ve kredi kartlarının kullanım alanı giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Kredi kartları ile bankalar, kurumsal kredilere nazaran limitleri daha düşük olan çok sayıda kredi vermek suretiyle kredi riskini dağıtıp daha yüksek kazançlar sağlama imkânı bulmuşlardır.

Ülkemizde kredi kartı uygulaması diğer gelişmiş ülkelere göre çok yeni olmasına rağmen beklenenden hızlı bir şekilde benimsenmiş ve son yıllarda bu alanda büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Artan rekabetle birlikte kredi kartı, bankacılık alanında bireysel bankacılığın en önemli unsuru haline gelmiştir.

Artan rekabetin yanı sıra, kredi kartlarının çok hızlı bir şekilde yaygınlaşması bankaları diğer bankalarla ortak hareket etmeye zorlamıştır. Bu yarışta geride kalmayı istemeyen bankalar çeşitli konularda anlaşma yoluna giderek, ATM ve üye işyerlerini diğer bankalarla karşılıklı olarak kullanmaya başlamışlardır. Bununla birlikte bankaların birbirleriyle olan iletişim ve bilgi alışverişi ihtiyaçları öylesine artmış ki bu ihtiyaç sonucunda iletişimi tek elden gerçekleştirmek ve kolaylaştırmak amacıyla bankalar arası kart merkezleri kurulmuştur. Ülkemizde bunun örneği Bankalar arası Kart Merkezi'dir.

Bankalar kredi kartı sektöründe bu ölçüde etkileşimli, hem rekabet içerisinde hem de ortak bir şekilde çalışırken, yapılan işlemlerin takası ve tarafların hesaplaşması daha önemli ve gittikçe zor bir hal almaya başlamıştır. Bu nedenle ilk aşamalarda tek tek bankalar arasında karşılıklı yapılan hesaplaşmalar yerini, artık günümüzde birden fazla banka ve kuruluşların üyesi olduğu ulusal ve uluslar arası kart merkezlerine bırakmışlardır. Günümüzde takas ve hesaplaşma bu kuruluşlar aracılığıyla yürütülmektedir.

Bankalar gelirlerini artırmak için kredi kartı kullanımını cazip hale getirmeye çalışmışlardır ve bu amaçla çeşitli durumlarda müşterilerine puan, ikramiye, prim vb. adlarla cazip teklifler sunmuşlardır. İşletmeler tarafından kullanılan kredi kartlarıyla kazanılan bu puanlar yine işletme ihtiyaçları için kullanılmaktadır. Ancak işletmeler tarafından gerek kazanılan bu puanların

gerekse de işletmelerin ihtiyaçları için kullanılan bu puanların muhasebeleştirilmesinde problemler yaşandığı görülmektedir.

II. Kredi Kartı İle İlgili Genel Bilgiler

Bu bölümde; kredi kartının tanımı, kredi kartı ile ilgili kavramlar ve kredi kartı sisteminin tarafları incelenmiştir.

A. Kredi Kartının Tanımı

İlk kez 19. yüzyılda ABD’de kullanılmaya başlanan kredi kartları, farklı konularda faaliyet gösteren iş yerlerinde para yerine kullanılabilen ve belirli bir bölge sınırı olmayan ödeme araçlarıdır. (Uludağ ve Arıcan, 2000,139)

Kredi kartı, kartı çıkaran kuruluş tarafından yapılan düzenlemeler çerçevesinde sahibine alışveriş anında nakit ya da çek kullanmaksızın çeşitli mal ve hizmetleri satın alma olanağı sağlayan ödeme araçları olarak tanımlanabilir. (Cibili, 2003:1)

Başka bir tanıma göre ise kredi kartı; banka ile kredi kartı müşterisi arasında yapılmış olan sözleşme gereği müşterinin, bankanın belirli koşullarla sağladığı krediyi kullanmasını sağlayan araç olarak tanımlanmaktadır. (Ekinci ve Esen, 2005, 364.)

Kredi kartı peşin para olmaksızın ödeme yapmayı mümkün kılan kart sahibine hem ödeme kolaylığı hem de kısa vadeli kredi sağlar. Bir kredi kartına sahip olan kişi mal veya hizmeti satın alırken peşin ödeme sorumluluğundan kurtulur. Borç, kredi kartı şirketi tarafından ödenir. Kredi kartı şirketi ödediği toplam miktarı belirli zamanlarda kart sahibinin borç hanesine aktarır. Bu şekilde kredi kartı sahibine kredi sağlamış olur. (Atay, 2008: 71)

Kredi kartı sistemi, ticari işletmelerde önceden yapılan anlaşmalara istinaden kart hamilinin ödemelerini bu kart vasıtasıyla yapması ve başka bir şart aranmaksızın üye işyeri tarafından kabul edilmesi esası üzerine kurulmuştur. Kredi kartını çıkaran kurum bir yandan kredi kartı sahibi olmak isteyen kişiler ile diğer yandan da mal veya hizmet sunan işletmelerle üyelik sözleşmesi imzalamak suretiyle sistemi organize etmektedir. (İspartalı, 2001: 31) Kredi kartının ekonomik faydaları aşağıdaki gibi sıralanabilir. (Tuğay, Başgöl,2007: 219)

- Kredi kartı ile yapılan alışverişler sonucu, tüm para hareketleri ekonomik sisteme kayıt olmakta ve tasarruf-yatırım akışı hızlanarak ticari faaliyetler canlanmakta,
- Kredi kartları nakit dolaşım ihtiyacını azaltmakta,
- Ekonominin kayıt altına alınmasını kolaylaştırarak kayıt dışı önlenmekte,
- Kartların işlem maliyeti, nakde göre daha az olduğundan kartlarla birlikte genel ekonomi kâğıt yükünden kurtulmakta ve GSYİH’da tasarruf edilmektedir.

B. Kredi Kartı İle İlgili Kavramlar

Bankacılıkta kredi kartıyla ilgili olarak kullanılan bazı kavramlar aşağıda belirtilmiştir. (<http://www.bkm.com.tr/sozluk.aspx>, Erişim: 17.01.2008)

Alacak Belgesi: Kart kullanılarak alınmış olan malın veya hizmetin iadesi veya yapılan işlemin iptali halinde üye işyeri tarafından düzenlenip, üye işyeri yetkililerince imzalanan belgedir.

Banka Kartı (Debit Card): Banka kartı doğrudan kart hamilinin mevduat hesabına bağlıdır. Bu hesaba şifre aracılığı ile ulaşılarak, Otomatik Vezne Makineleri (ATM) ve Satış Noktası Terminaleri'nden (POS) mal ve hizmet alma, para çekme ve sunulan diğer bankacılık hizmetlerini yerine getirmek amacıyla banka müşterilerine verilen karttır.

Imprinter: İşyerinin kredi kartı kabul ederken kullandığı ve kredi kartının ön yüzündeki kabartma bilgileri satış belgesi üzerine geçiren mekanik cihazdır.

Kart Çıkaran Kuruluş (Issuer): Sahip olduğu lisansa istinaden kart düzenleyip veren bankalar ve diğer kuruluşlardır.

Kart Hamili: Banka ve kart çıkartmaya yetkili kuruluş ile yaptıkları sözleşme dahilinde tarafına kart verilen kişidir.

Kartlı Sistem Kuruluşu: Kredi kartı veya banka kartı sistemini kuran ve bu sisteme göre kart çıkarma veya kart kabulü konusunda üye işyeri anlaşması yapma yetkisi veren kuruluşlardır.

Kredi Kartı: Bankalar ve çıkartmaya yetkili kuruluşların müşterilerine belirli limitler dahilinde açtıkları kredilerle, nakit kullanmaksızın mal ve hizmet alabilmeleri, nakit kredi çekebilmeleri için verdikleri ödeme aracıdır.

Nakit Ödeme Belgesi: Kredi kartı hamiline yapılan nakit ödemelerde düzenlenip kart hamili tarafından imzalanan belgedir.

Otomatik Vezne Makineleri (ATM): Kart hamillerinin banka ve kredi kartları aracılığıyla mevduat ve kredi kartı hesaplarına şifre aracılığı ile ulaşmalarını ve sunulan bankacılık hizmetlerini kullanmalarını sağlayan elektronik cihazlardır.

POS Cihazı: İşyerlerinin kredi / banka kartı kabul ederken kullandığı elektronik cihazdır. Bu cihaz kartın çipindeki bilgileri veya arka yüzündeki manyetik şerit bilgilerini elektronik olarak okur ve elektronik olarak yetki alıp işlemi tamamlar.

Provizyon (Otorizasyon): Kartın limitinin müsait olup olmadığı, kartın kayıp - çalıntı kaydının bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla telefon ve / veya elektronik olarak yapılan işlemdir. Imprinter ile yapılan işlemlerde işyeri, bankanın kredi kartları provizyon servisini telefonla arayıp kart numarasını vererek işlem için onay talep eder. POS ve ATM cihazlarında ise kartın cihazdan geçirilmesi ile provizyon on-line olarak alınır.

Satış Belgesi: Kartla yapılan işlemlerle ilgili olarak üye işyeri tarafından düzenlenen, kart hamilinin işlemde doğan borcunu ve diğer bilgileri gösteren

ve kart hamili tarafından imzalanan belgedir. Başka bir ifade ile taraflar arasındaki ilişkiyi ispat etmeye yarayan ispat aracıdır. (Buhur, 2004, 47)

Şifre (PIN): Banka ve kredi kartlarında kart hamilinin hesabına ulaşmasını sağlayan nümerik değerlerdir. Kişiyeye özeldir. Kartın gerçek kart hamili tarafından kullanılıp kullanılmadığını belirler.

Üye İşyeri: Yaptığı sözleşme çerçevesinde banka kartı veya kredi kartı hamiline mal ve hizmet satmayı kabul eden gerçek veya tüzel kişidir.

Üye İşyeri Anlaşması Yapan Kuruluş (Acquirer): Kart kabulünü sağlamak amacıyla işyerleriyle anlaşma yapan bankalar ve diğer kuruluşlardır.

Hesap Bildirim Cetveli: Kart hamillerinin harcama bedelleri, üyelik aidatı ve harcamaları karşılığı yaptıkları ödemeler, kredi kartı veren kurum veya banka tarafından, her bir kart sahibi için ayrı hesaplarda takip edilir.

C. Kredi Kartı Sisteminin Tarafları

Bu bölümde; kredi kartı sisteminin taraflarından olan kredi kartı ihraç eden kuruluş, kredi kartı kabul eden kuruluş, kart hamili, üye işyerleri, bankalar arası kart merkezleri ve uluslar arası kredi kuruluşları açıklanmıştır.

Kredi Kartı İhraç Eden Kuruluş: Sahip olduğu lisansa istinaden kredi kartı düzenleyip, bu kartı kullandıran bankalar ve diğer kuruluşlardır. Bu kuruluşlara “Issuer” adı verilmektedir. Kredi kartı ihracı genelde bankalarca yapılır. Ancak banka dışındaki mali kuruluşların da lisans hakkını elinde bulundurduğu sürece kart çıkarma yetkisi bulunmaktadır. (Güler, 2007: 9)

Kredi Kartı Kabul Eden Kuruluş: Kart kabulünü sağlamak amacıyla işyeriyle anlaşma yapan bankalar ve diğer kuruluşlardır. Üye işyeri ile anlaşmalı kuruluş, kart hamiline ait kartı ihraç eden kuruluş ile aynı olabilmektedir. Bu durumda yapılan işlem “on-us” olarak adlandırılır. (Cibili, 2003. 27)

Kart Hamili: Banka ve kart çıkartmaya yetkili kuruluş ile yaptıkları sözleşme dâhilinde tarafına kart verilen kişidir. (Güler, 2007: 9)

Üye İşyerleri: Uluslararası kredi kartı merkezince kart kabul etme yetkisi veren kuruluş ile anlaşmalı ve bu kuruluşların çıkardığı kredi kartlarını kabul etme yetki ve mecburiyeti olan, bu kredi kartları ile düzenlenmiş satış belgeleri karşılığı mal ve hizmet satışı yapan işyeridir. (Duman, 1998: 8)

Bankalararası Kart Merkezi: Ülkemizde Bankalararası Kart Merkezi (BKM), bireysel bankacılık sistemi vasıtasıyla sunulan hizmetler konusunda yasal bir çerçeveye duyulan ihtiyaçtan ortaya çıkmıştır. Sistemin gereksinim duyduğu organizasyon ve iletişim sorunlarının çözümü ve kuralların yasalarla belirlenmesi amacıyla Bankalararası Kart Merkezi A.Ş. 13 kurucu bankanın katılımı ile 20.08.1990 yılında kurulmuştur. (Baydemir, 2004: 2)

Uluslararası Kredi Kuruluşları: Bağımsız kredi kartı kuruluşları, yapmış oldukları lisans anlaşmalarıyla üye banka veya mali kuruluşlara kart ihraç etme ya da kart kabul etme yetkisi vermektedirler. Küçük bir banka veya mali kuruluşun tek başına kolayca üstesinden gelemeyeceği şekilde, kurduğu organizasyon sayesinde sistemdeki tüm üyelerine takas, hesaplama,

otorizasyon, araştırma ve analizler, reklam ve tanıtım hizmetleri sunarlar. (Cibili, 2003: 18)

III. Kredi Kartı İşlemleri Ve Muhasebeleştirilmesi

Kredi kartı işlemleri ve muhasebeleştirilmesi; bankalar tarafından yapılan işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve işletmeler tarafından yapılan işlemlerin muhasebeleştirilmesi olmak üzere iki kısımda incelenecektir.

A. Bankalar Tarafından Yapılan İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi

Müşterilerin işletmelerden kredi kartı ile yapmış oldukları alışverişler karşılığında kazanmış oldukları puanlarını üye işyerleri karşılamaktadır. Eğer üye işyerleri dışındaki alışverişlerde ya da kredi kartları geri ödemesi sonucunda puan kazanıldıysa bunu bankalar karşılamaktadır.

Kazanılan puanlar alışveriş tutarından az ise tutardan puanlar mahsup edilebilir, eğer puanlar fazla ise alışveriş için bazı durumlarda bedel ödenmeyebilir. Bazı bankaların kredi kartı alışverişleri sonucu belirli bir puana ulaşılması durumunda hediyeler verebildiği de görülmektedir.

Bankalar tarafından yapılan işlemlerin muhasebeleştirilmesi; kredi kartının müşteriye teslimi ve kredi kartıyla işyerlerinden yapılan işlemler olmak üzere iki kısımda incelenecektir.

A.1. Kredi Kartının Müşteriye Teslimi

Banka, kredi kartı edinmek için kendisine başvuran müşterisinin kredi kartı başvurusunu kabul etmiştir. Müşterilere henüz teslim edilmemiş kredi kartları 0,01-Kr iz bedel ile nazım hesaplarda takip edilir. Kredi kartı şubeye müşteriye verilmek üzere geldiğinde aşağıdaki kayıt yapılır.

Örnek: A işletmesi X Bankasından kredi kartı talep etmiş ve 05.01.2010 tarihinde kredi kartı Bankanın genel merkezinden şubeye gelmiş, 10.01.2010 tarihinde Banka Şubesi, kartı A İşletmesi'ne teslim etmiştir.

Kredi Kartının Banka Genel Merkezinden Şubeye Gelmesi

05.01.2010	
996 DİĞER NAZIM HESAPLARDAN ALACAK 996.01 Kredi Kartı Deposu	0,01
998 DİĞER NAZIM HESAPLARDAN BORÇLAR 998.01 Satılan Kredi Kartları	0,01

Kredi Kartının A İşletmesi'ne Teslim Edilmesi

10.01.2010	
998 DİĞER NAZIM HESAPLARDAN BORÇ 998.01 Satılan Kredi Kartları	0,01
996 DİĞER NAZIM HESAPLARDAN ALACAKLAR 996.01 Kredi Kartı Deposu	0,01

A.2. Kredi Kartıyla İşyerlerinden Yapılan İşlemler

Kredi kartı ile yapılan satışlarda müşteriye verilen puanların bir kısmı banka tarafından karşlanır iken bir kısmı da üye işyeri tarafından karşlanmaktadır. Kredi kartı ile yapılan satışların taksitli olup olmamasına bakılmaksızın toplam satış tutarı üzerinden muhasebe kaydı yapılması gerekmektedir.

Örnek: A işletmesi 15.01.2010 tarihinde kredi kartı karşılığında 1.000,00-TL tutarında ticari mal satmıştır. İşlem ABC Bankasına ait kredi kartıyla aynı bankanın pos cihazından yapılmıştır. Yapılan işlem için % 2 puan verilmiştir. Bu puanın %1'i Banka, %1'i üye işyeri tarafından karşlanmaktadır.

Kart Merkezi Şubesi

15.01.2010	
116 KISA VADELİ AÇIK DİĞER KREDİLER 116.21 Bireysel Kredi Kartları	1.000,00
116.21.01 Taksitsiz Bireysel Kre. Krt. 390 MUHTELİF BORÇLAR 390.90 Kredi Kartı Ödemelerinden	1.000,00
390.90.01T. K.Krt.Öde. 990,00 390.90.02 Diğ. Ödemeler 10,00	

Bankanın Puan Katkısı

15.01.2010	
880 DİĞER İŞLETME GİDERLERİ 880.19 Bankanın Puan Katkısı Gideri	10,00
390 MUHTELİF BORÇLAR 390.90 Bankanın Puan Katkısı	10,00

15.01.2010		
978 TAAHHÜTLERDEN ALACAKLAR	10,00	
978.10 Bankanın Puan Katkısı		
980 TAAHHÜTLERDEN BORÇLAR		10,00
980.10 Bakanın Puan Katkısı		

Valörde (Üye işyeri ile anlaşılan ödeme gününde) Kart Merkezi Şubesi

15.01.2010		
390 MUHTELİF BORÇLAR	990,00	
390.92 Üye İşyeri Blokesi		
290 ŞUBELER CARİ HS.		990,00
290.01 İşyeri Şubesi		
İşlem Tutarının Üye İşyeri Şubesine Aktarılması		

İşyeri Şube Kaydı

15.01.2010		
290 ŞUBELER CARİ HS.	990,00	
290.02 kredi Kartları Merkezi		
300 TASARRUF MEVDUATI HS		990,00
300.01 Üye İşyeri Blokesi		
İşlem Tutarının İşyeri Hesabına Aktarılması		

İşyeri ile anlaşma gereği blokeli yerine komisyonlu çalışılıyorsa, ilgili komisyon “760 Bankacılık Hizmet Gelirleri” hesabına ve bunun üzerinden %5 BSMV, “380 Ödenecek Vergi, Resim, Harç ve Primler” hesabına alacak olarak kaydedilerek işyerinden kesilmektedir.

Puan Kullanımı:

Örnek: ABC Bankası kredi kartına sahip A İşletmesi, 25.01.2010 tarihinde kredi kartında biriken 30,00 TL tutarındaki puanını (bedava alışveriş yapmayı sağlayan puanlar) kullanarak ödeme yapmıştır.

Kart Merkezi Şubesi

25.01.2010	
390 MUHTELİF BORÇLAR	30,00
390.90 Banka Puan Katkısı	
290 ŞUBELER CARİ HS.	30,00
290.01 İşyeri Şubesi	
Biriken Puanların Kullanılması	

İşyeri Şube kaydı

25.01.2010	
290 ŞUBELER CARİ HS.	30,00
290.02 Kredi Kartları Merkezi	
300 TASARRUF MEVDUATI HS	30,00
300.01 Üye İşyeri Blokesi	
İşlem Tutarının İşyeri Hesabına Aktarılması	

Puan kullanımlarının giderleştirilmesindeki bir diğer durum ise bankanın bir ay içerisinde verdiği puanları bir havuzda toplaması ve ay sonunda puanların kullanım oranı kadar tutarı giderlestirmesi durumudur.

Örnek: ABC Bankası 2010 Ocak Ayı içerisinde yapılan kullanımlar dolayısıyla tüm kredi kartları için 10.000,00-TL tutarında puan vermiştir. Ocak ayında verilen puanların kullanım oranı % 80 gerçekleşmiştir.

31.01.2010	
880 DİĞER İŞLETME GİDERLERİ	8.000,00
880.19 Puan Katkısı Gider Hesabı	
390 MUHTELİF BORÇLAR	8.000,00
390.90 Bankanın puan Katkısı	
Biriken Puanların Giderleştirilmesi	

B. İşletmeler Tarafından Yapılan İşlemlerin Muhasebeleştirilmesi

İşletmeler tarafından yapılan alışverişler sonucu elde edilen puanlar ile ilgili işlemlerin muhasebeleştirilmesi; puan kazanımlarının muhasebeleştirilmesi ve puan kullanımlarının muhasebeleştirilmesi olmak üzere iki kısımda incelenecektir.

B.1. Puan Kazanımlarının Muhasebeleştirilmesi

Bankaların uygulamış oldukları politikalar gereği puanlar, bazen çeşitli kampanyalardan, bazen otomatik talimat verme gibi banka faaliyetleri sonucu yapılan işlemlerden, bazen de alışverişler sonucunda elde edilmektedir. Bu puanlar, puanı kazanan tarafından bir gelir olmaktadır. Özellikle gerçek işletme sahipleri bir kişiden oluşmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 1. maddesine göre gelir, bir gerçek kişinin bir takvim dönemi içerisinde elde etmiş olduğu kazanç ve iratların safi tutarıdır. Dolayısıyla puan sonucunda elde edilen gelirler kayıt altına alınmak ve vergiye tabi olmak zorundadır. Çünkü Gelir Vergisi'ndeki istisnalarda kredi kartı puanlarından elde edilen gelirlerden herhangi bir istisna söz konusu olmadığından elde edilen bu gelirler de kazançlar kapsamında değerlendirilmelidir.

Belirtilen durumlar dolayısıyla puanlar kazanılması aktifte bir varlık hesabının borçlandırılmasını, pasifte de bir gelir hesabının alacaklı kaydedilmesini gerektirmektedir. Biriken puanlar uzun süre kullanılmadığında bankalar tarafından iptal edilebilmektedir. Bu durumda kazanılan bu puanların kısa sürede kullanılması gerekeceğinden dönen varlıklarda bir hesaba kaydedilmesi önerilmektedir. Ancak uzun süre kullanılmamasından dolayı bankalar tarafından iptal edilmeyen puanlar duran varlıklar hesabına kaydedilebilir.

Tekdüzen Hesap Planı'nda 108 Diğer Hazır Değerler Hesabı, nitelikleri itibarıyla hazır değer sayılan pullar, vadesi gelmiş kuponlar, tahsil edilecek banka ve posta havaleleri (yoldaki paralar) gibi değerleri içeren aktif karakterli bir hesaptır. (Acar, Tetik, 2010: 112) Bu hesaba kaydetmek mantıklı görülmektedir. Ancak hazır değerler, nakit olarak elde veya bankada bulunan varlıklar ile değer kaybına uğramaksızın paraya çevrilme olanağı bulunan varlıklar olduğundan kazanılan puanların uygulamada nakit paraya dönüşmesi söz konusu olmadığından bu gruptaki hesaplara kaydetmek mümkün görünmemektedir. Ancak bankaların kazanılmış puanları ve kredi kartlı işlemlerinden doğan ödemeleri, hemen nakit olarak ödeyebilecekleri durumunda ise 108 Diğer Hazır Değerler Hesabı'na kaydetmek mümkün görünmektedir.

127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabı, işletmenin ticari faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve alıcılar, alacak senetleri hesaplarının kapsamına girmeyen; ileri tarihli çekler, kredi kartından alacaklar, komisyoncudan alacaklar vb. alacakların izlendiği hesaptır. İşletmenin kredi kartı ile ticari mal satın alması sonucu kazanmış olduğu puanlar bu hesapta takip edilebilir.

136 Diğer Çeşitli Alacaklar Hesabı, ticari olmayan ve ortaklardan alacaklar, iştiraklerden alacaklar, bağlı ortaklıklardan alacaklar ve personelden alacaklar hesaplarından herhangi birine dahil edilmeyen alacakların izlendiği aktif karakterli bir hesaptır. (Acar, Tetik, 2010: 157) Eğer işletmede ticari faaliyetler dışında kredi kartlarının kullanılması sonucu puan kazanılmışsa bu hesapta izlenmesi uygun görülmektedir.

Pasif hesapta ise gelir tablosundaki hesaplardan yararlanılarak bir sonuca ulaşmak gerekir. Öncelikle 60 Brüt Satışlar içerisinde yer alan hesaplara (600 Yurtiçi Satışlar, 601 Yurt Dışı Satışlar, 602 Diğer Gelirler) kaydetme olanağı yoktur. Çünkü brüt satışlar, işletmenin ana faaliyet konusunu oluşturan yurtiçi ve yurt dışı mal ve hizmet satışlarının toplam değerini içermektedir. Bu doğrultuda brüt satışlar içerisinde yer alan hesaplara kayıt yapma olanağı görülmemektedir.

Diğer taraftan 64 Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar hesapları işletmenin ana faaliyet dışı elde ettiği gelir ve kârlardır. Bu hesap grubu içerisinde yer alan 642 Faiz Gelirleri ve 643 Komisyon Gelirleri hesaplarına kayıt yapmak hiç uygun görülmemektedir. Ancak 649 Diğer Olağan Gelir ve Kârlar Hesabı, işletmenin ana faaliyet dışı elde ettiği ve faiz gelirleri ile komisyon gelirleri dışındaki gelir ve kârların izlendiği hesaptır. Eğer işletme satın almaları dolayısıyla sürekli bir puan kazanımına sahip oluyor ise puan kazanımları için bu hesap kullanılabilir.

67 Olağan Dışı Gelir ve Kârlar hesapları, işletmenin ana faaliyet konusu ile ilgili olmayan arızı nitelikte ortaya çıkan gelir ve kârlardır. Bu hesap grubu içerisinde yer alan 679 Diğer Olağan Dışı Gelir ve Kârlar hesabı, işletmenin arızı nitelik taşıyan ve önceki dönem gelir ve kârları hesabı kapsamına girmeyen gelir ve kârların izlendiği hesaptır. İşletmelerin kredi kartı ile alışverişleri sonucu kazandıkları puanlar sürekli olmadığından olağandışı nitelikli bir gelir kalemi olarak kabul edilebilir ve bu hesapta izlenebilir.

Örnek: ABC İşletmesi 15.01.2010 tarihinde, A İşletmesinden 100.000-TL + % 18 KDV tutarındaki ticari malı satın almış bedelin tamamını kredi kartı ile ödemiştir. Bankanın vermiş olduğu puan oranı % 2'dir.

Kredi Kartı İle Ticari Mal Alındığında

15.01.2010		
153 TİCARİ MALLAR	100,00	
191 İNDİRİLECEK KDV	18,00	
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		118,00
329.02 K.Kartı Kullanımı		
Kredi Kartı İle Ticari Mal Alışı		

Puan kazanılması

15.01.2010	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	2,36
127.02 Kazanılan Puanlar	
679 DİĞER OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR	2,36
Puan Kazanımlarının Muhasebeleştirilmesi	

B. 2. Puan Kullanımlarının Muhasebeleştirilmesi

İşletmelerin kredi kartları ile yapmış oldukları alışverişler sonu kazanmış oldukları puanların kullanımlarının muhasebeleştirilmesinde daha önce aktifte kayıt altına alınan varlık hesabı alacaklandırılmalı, buna karşılık ilgili hesap veya hesaplar borçlandırılmalıdır.

Örnek: ABC İşletmesi 15.02.2010 tarihinde daha önce kredi kartları ile yapmış olduğu alışverişleri sonucu biriken puanları ile değeri KDV dahil 4.720-TL tutarında olan bir adet bilgisayarı satın almıştır.

15.02.2010	
255 DEMİRBAŞLAR	4.000,00
191 İNDİRİLECEK KDV	720,00
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR	
127.02 Kazanılan Puanlar	
Puan Kullanımlarının Muhasebeleştirilmesi	4.720,00

B. 3. Kazandırılan Puanların Muhasebeleştirilmesi

Bankalar ile üye işletmeler arasında yapılan anlaşmalar gereği puanların belirli bir kısmı bankalar tarafından karşılanırken belirli bir kısmı üye işletmeler tarafından karşılanmaktadır. Bu puanlar, puanı kazanan tarafından bir gelir olmakta iken, puanı veren tarafından da bir gider olmaktadır. Dolayısıyla kazandırılan bu puanların gider olarak kayıt altına alınması gerekmektedir.

Belirtilen durumlar dolayısıyla kazandırılan puanların aktifte bir gider hesabının borçlandırılmasını, pasifte de bir kaynak hesabının alacaklandırılmasını gerektirmektedir. Kazandırılan puanlar, puanı kazanan işletme tarafından uzun süre kullanılmadığında bankalar tarafından iptal edilebilmektedir. Bu durumda kazandırılan bu puanların kısa sürede kullanılması gerekeğinden kısa vadeli yabancı kaynaklarda bir hesaba kaydedilmesi önerilmektedir. Ancak uzun süre kullanılmamasından dolayı

bankalar tarafından iptal edilmeyen puanlar uzun vadeli yabancı kaynaklar hesabına kaydedilebilir.

329 Diğer Ticari Borçlar Hesabı, işletmenin ticari faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ve satıcılar, borç senetleri hesaplarının kapsamına girmeyen borçların izlendiği hesaptır. İşletmenin kredi kartı ile ticari mal satması sonucu işletmelere kazandırmış olduğu puanlar bu hesapta takip edilebilir.

68 Olağan Dışı Gider ve Zararlar hesapları, işletmenin ana faaliyet konusu ile ilgili olmayan arızı nitelikteki olaylardan kaynaklanan giderlerin yer aldığı hesap grubudur. Bu hesap grubu içerisinde yer alan 689 Diğer Olağan Dışı Gider ve Zararlar Hesabı, işletmenin arızı nitelik taşıyan ve önceki dönem gider ve zarar hesapları kapsamına girmeyen gider ve zararların izlendiği hesaptır. İşletmelerin kredi kartı ile alışverişleri sonucu kazandırdıkları puanlar sürekli olmadığından olağandışı nitelikli bir gider kalemi olarak kabul edilebilir ve bu hesapta izlenebilir.

Örnek: A işletmesi 25.03.2010 tarihinde kredi kartı karşılığında KLM İşletmesine 1.000,00 TL + % 18 KDV tutarında ticari mal satmıştır. İşlem ABC Bankasına ait kredi kartıyla aynı bankanın pos cihazından yapılmıştır. Yapılan işlemde %2 puan verilmiştir. Bu puanların %1'i Banka, %1'i üye işyeri tarafından karşılanmaktadır. A İşletmesinin yapması gereken muhasebe kaydı aşağıda gösterilmiştir.

Kredi Kartı İle Ticari Mal Satın Alındığında

25.03.2010	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR*	1.180,00
127.01 Kredi kartlı Satışlar	
600 YURTIÇİ SATIŞLAR	1.000,00
391 HESAPLANAN KDV	180,00
Kredi Kartı İle Ticari Mal Satışı	

* İşletme kredi kartından doğan alacaklarını bankadan hemen tahsil edebiliyorsa "127 Diğer Ticari Alacaklar" hesabı yerine "108 Diğer Hazır Değerler" hesabı kullanılabilir.

Puan kazandırılması

25.03.2010	
689 DİĞER OLAĞANDIŞI GİD. VE ZARARLAR	11,80
689.10 Kazandırılan Puanlar	
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR	11,80
329.01. Kazandırılan Puanlar	

B. 4. Kazandırılan Puanların Kullanılmasının Muhasebeleştirilmesi

İşletmelerin kredi kartları ile yapılan alışverişler sonucu kazandırmış oldukları puanların kullanımının muhasebeleştirilmesinde daha önce pasifte kayıt altına alınan kaynak hesabı borçlandırılmalı, buna karşılık ilgili hesap veya hesaplar alacaklandırılmalıdır. Örnek: A İşletmesi 20.04.2010 tarihinde KLM İşletmesine 50,00 TL + %18 KDV tutarında ticari mal satmıştır. KLM İşletmesinin, daha önce kazandığı 11,80 TL'lik puanı mahsup edildikten sonra geri kalan tutar için kredi kartı çekilmiştir.

20.04.2010			
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR		47,20	
127.01 Kredi kartlı Satışlar			
329 DİĞER TİCARİ BORÇLAR		11,80	
329.01. Kazandırılan Puanlar			
600 YURTIÇİ SATIŞLAR			50,00
391 HESAPLANAN KDV			9,00
Kazandırılan Puanların kullanılması			

IV. Sonuç

Ödeme sistemleri içerisinde, tüm dünyada nakit ödeme araçlarından nakit olmayan ödeme araçlarına doğru bir eğilim olduğu görülmektedir. Şüphesiz, bu durumun en önemli sebepleri, hızla gelişen teknoloji, tüm dünyada serbest piyasa ekonomisinin yaygınlık kazanması ve en önemlisi artan tüketici ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla teknolojiyle uyumlu ve pratik ödeme araçlarının gerekliliğinin ortaya çıkmasıdır. Kredi kartları da, nakit bulundurma zorunluluğunu ortadan kaldırması, nakit para taşımının getirdiği riskleri ortadan kaldırması, sistemin bankalar kontrolünde kalmasını sağlayarak nakit ve çek gibi pahalı ödeme araçlarını elektronik altyapı ile değiştirmesi, tüketicilere daha esnek, kısa vadeli kredi imkanı sağlaması ve ödeme alternatifleri sunmasından ötürü günümüzün en önemli ödeme araçlarından biri haline gelmiştir.

Özellikle muhasebenin temel kavramlarından özün önceliği kavramı gereğince, kredi kartı puan uygulamaları her ne kadar farklı bir işlem gibi görünse de öz olarak işletmenin bir geliridir ve gelir hesaplarında muhasebeleştirilmelidir. Diğer taraftan sürekli olarak kredi kartı kullanmayı tercih eden işletmelerde kredi kartı puanları önemli hale gelmektedir. Dolayısıyla, mali tabloların bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasını ifade eden tam açıklama kavramı gereğince kredi kartı puanlarıyla ilgili bilgilerin muhasebeleştirilerek mali tablolarda açıkça görülmesi gerekmektedir.

Kredi kartı işlemlerinin muhasebeleştirilmesinde bankalar açısından en büyük fark; muhasebe işlemlerinin kredi kartı merkezince mi, yoksa merkeze bağlı her şubenin ayrı ayrı mı gerçekleştireceği konusundadır. Bankalarda, kredi

kartı riski kredi kartları merkezince üstlenileceği gibi, bu risk kartların bağlı olduğu her şubeye ayrı ayrı da dağıtılmış olabilir. Ülkemizde çoğu banka merkezden yönetim ve merkezi muhasebeleştirme yoluna gitmektedir. Ancak ülkemizde, kredi kartı riskinin ve muhasebeleştirme işlemlerinin şubeler yoluyla gerçekleştirildiği örneklerde mevcuttur. Riskin merkezde toplanması ve kredi kartları merkezince muhasebeleştirmenin gerçekleşmesi daha uygun ve kullanışlı bir yöntem olduğundan bu çalışmada kredi kartı işlemlerinin riskinin merkezde toplandığı ve bu yolla muhasebeleştirme işlemlerinin gerçekleştiği örneklerle yer verilmiştir. Çünkü, merkezden yönetimle, işlemlerin takibi ve raporlanması kolaylaşmakta ve her şubeye ayrı ayrı iş yükü verilmemiş olmaktadır. Bunun yanı sıra kart merkezince yapılan işlemlerde hata payı da en aza inmiş olmaktadır.

Kaynaklar

- Acar D., Tetik N. (2010), Genel Muhasebe, Detay Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara.
- Atay, M. S. (2008), Banka İşlemleri Ve Muhasebesi, Asil Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara.
- Baydemir, M. (2004), Her Yönüyle Kredi Kartları, Ms Destek Smmm Ltd. Şti. İstanbul.
- Buhur, Oğuzhan, (2004), Tüketici Kredisi Açısından Kredi Kartı Uygulaması, Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Cibili, A. (2003), “Türkiye’de Kredi Kartı İşlemlerinde Bankalar Arası Takas Ve Hesaplaşma Sistemi”, Yüksek Lisans Tezi, Mü- Sbe, İstanbul.
- Duman, E.K. (1998), “Genel Olarak Kredi Kartı Sisteminin İşleyişi Ve Türkiye’nin Dış Alem Kredi Kartı Gelirleri”, Yüksek Lisans Tezi, Mü- Sbe, İstanbul.
- Ekinci, Mustafa Ve Esen, Sinan, (2005), Anlatımlı Ve Gerekçeli Yeni Türk Ceza Kanununda Yer Alan Hırsızlık, Yağma, Dolandırıcılık, Hileli İflas, Karşılıksız Yararlanma, Belgelerde Sahtecilik Ve Bilişim Alanında Suçlar, Adalet Yayıncılık, Ankara.
- Güler, İlkay, “Bankalarda Kredi Kartı İşlemleri Ve Muhasebesi”, Yüksel Lisans Tezi, Mü-Sbe, İstanbul 2007.
- Ispartalı, Mehmet (2001), “Bireysel Bankacılıkta Kredi Kartları”, Yüksek Lisans Tezi, Mü-Bse İstanbul.
- Uludağ, İlhan Ve Arıcan, Erişah, (2000), Finansal Hizmetler Ekonomisi, 2. Baskı Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Süzer, D. Hande, (2003) “Akıllı Karta Geçiş Heyecanı”, Capital (Aylık İş Ve Ekonomi Dergisi).
- Tuğay, Osman Ve Başgül, Nermin, (2007), “Önemli Bir Finansman Kaynağı Olarak Kredi Kartları: Kredi Kartlarının Kart Sahiplerinin Harcamaları Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Burdur İlinde Bir Araştırma”, Süleyman Demirel Üniversitesi İibf Dergisi, Cilt12, Sayı 3.
- <http://www.bkm.com.tr/sozluk.aspx>, (08.04.2010)
- <http://www.bkm.com.tr/kurulus.html>, (08.04.2010)